

СТРАЖИЛОВО

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 2.

У НОВОМ САДУ, 12. ЈАНУАРА 1892.

ГОД. V.

ПЕСНИШТВО.

У ОСАМИ.

Кад одјекне славуј-песма у даљини
И засија бледи месец на висини,
Кад уморан у осами свет почива,
По камењу тихо струји вода жива —

Тада Господ од палата својих зрачних
Тихо слази над висове гора мрачних
И уз песме анђеоске, пуне миља,
Руку диже и светове благосиља.

А чују ли дах Божији милијони?
Дах, што струји по далекој васиони?
Дух га чује у шумору тавне ноћи,
И мисао, што се рађа у самоћи.

Турп-Северин.

Војислав.

ТИ, БОЖЕ, НЕ СПАВАШ!

Приповетка Панте Поповића.

(Наставак).

Добегли је Ђувегија стао даље де-
кламовати: како ће он то и то
чудо учинити, па како ће га на
последку жандари ухватити, па кад
га на венчала поведу а за њим ће
ићи сви млади људи с ружом за ше-
широм а лове младе с венцем на
глави; сви ће они доћи, где је он мило с
драгим саставио, па ће сви у глас плакати
и зашевати за њим, па и моја ме Милка,
рече, не ће изневерити и она ће, каже,
знам, с њима ићи, а кад ме сахране, по
мом ће гробу они посадити смеље и бо-
мље, да ми гроб мирине, као што мирине
сена лена душа, а Милка ме не ће моћи
сегорети, — па кад и она умре, сахра-
не је уз мене, нек је бар у гробу уз
мене, кад није могла бити за живота.

Ту се чу јецање моје швигарице из друге
собе, а странац и сам уздахну па настави:

Миланка, то је, вели, моја најстарија
кћи, и дотле је плакала, али кад је ово
чула, вриснула је у љуту зашевку те ми,
изнемогла, пала око врата.

— Слатки рано, сунце наше рано!
Помири се са Лалом!

И жена ми од горког јецања једва
проговара: Да, помири се, рано, умрећу,
ако Миланку убијеш а убићеш је, ако тог
момка одбијеш.

— Помири се, рано! Ако отераш Мила-
на, ја ћу с њиме отићи, па кад он упали ку-
ће наше, ја ћу скочити у ватру, па ћу
млада да изгорем. Да, рано, скочићу, ја
морам скочити; јер тебе не могу да увре-
дим а њега не могу да прегорем.

У том притрча ми она моја швигарица она друга деца те које за руку које око врата које око ногу, повикаше кроз плач: не дај, рано, да наша сена изгори!

На ово похита и моја швигарица из друге собе, па се намести тако, као да хоће и она да чува Миланку, да не скочи у ватру, а и понадија се нађе уз њу, да јој буде у помоћи.

Деца вриште, жена запева а он стоји на сред собе као на смрт осуђен, блед као крпа а дркће као прут. Лен је то, господине, момак, стоји као зелен бор у гори, али му ето гром грање поломио. Колико ми је жао Миланке, толико и њега. Већ сам и ја клонуо, не знам, ил су женине ил су ћерине или су ми можда и моје сузе лице оквасиле па ми је од њих и срце омекнало. Следио сам се некако, стојим као да сам везан.

Милан је опазио да сам се збунио, па ће ми прићи ближе и машити ми се руци па рећи:

— Помири се, рано, с лалом, ви ете заједно друговали.

Сетих се младости своје и хтедох све да заборавим, али не —

— Не могу се помирити, брајко. Да ја позовем твог лалу да се помирим, он би рекао, да му ја намећем моју Миланку, а моје дете није наметкиња, не могу се понизити — не, не могу се помирити, синко! Друго је твоме лали. Да ја имам сина, ја бих молио оца девојачког, девојка се проси а не момак.

— Лала је љут а ти си добар.

— Јесте, ја сам добар, синко, да писам, не бих те ни часа у мојој кући тршио.

— Па што и добри не ће добра да чине? Зар су онда бољи од оних, који пису добри? С Богом, рано, с Богом, рано, с Богом, Миланка!

— Стани, дете моје паметно. Није твој лала добар, писам ни ја добар; али добар је Бог.

— Да, добар је Бог, продужи странац, по што се мало одморио, Бог ме је ето послао, господине, вама. Знам да сте много пренатили па много и научили, па сам дошао, да и мене научите, шта да радим са ово двоје бедне деце. Рад сам да их

венчам сада о покладах а дотле нема само још два дана, ја знам, да је то кратак рок; али мени није до чекања. Дете моје за то би скочило у ватру, не, што не ће мене да увреди, него — али вама не вреди тајати, што не ће да ме осрамоти. Ја бих јој увреду опростио, али срамоту не бих. Ја знам, господине, да је то кратак рок; али је доста дугачак, да ме сачувате од злочина, а ја, господине, не жалим ни труда ни трошка. Ја ћу вама ево одмах, господине, дати сто форинти. То нек буде ваша јабука, а ја ћу све друго измирити.

Ето, да Бог не спава, помислих ја у себи. Мени треба сто форината, а ево тај ми човек баш толико даје, те ми је новце сам Бог послао. Да их он није послао, не би тај човек овамо ни дошао. Та има још понова, који су учили, што и ја.

— Кад сте, пријатељу, кренули се из С.?

— Тако два сахата по по ноћи.

Баш сам тада ја своју бригу на Бога ослонио и заспао.

Странац ми по том даље поче причати.

— Момак, о ком је реч, био је с оцем у неких сватових. Тамо су видели девојку једну. Каква је, не знам, само је нека суродица жени мога суседа. Ова је наговорила мужа, да нагони сина да узме ту девојку. Овај му је то наспоменуо, кад су ноћас дошли из сватова. Син му је одговорио, као увек, да не ће другу по моју кћер. Отац му наваљивао, он се одуширао. Отац се у том ражљутио, истукао га и отерао од куће, он је отуд к нама дошао. Приповедио сам вам, господине, оно друго, знате, каква ме је невоља овамо догодила, па вас молим, помозите ми, не зарад новца, јер то се не да исплатити, по ради среће то двоје јадне деце. Смилујте се, господине, па њих, имате и ви деце.

— Учини, човече, помоћи ће му понадија, та честита деца баш заслужују да им учиниш.

— Тата, видиш, то је поштен момак он не ће другу, ма га обесили. Тата, по мози му, пона треба да брани поштење.

Тако је опет мудровала моја швигарица.

— Али не стоји то до мене. Мом а треба дозвола од министарства, па диспација од владике, а где је министарств

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

где је владика, а покладе су ето ту. А осим тога треба још опроштај од оца, њему нема још двадесетчетири године, је ли, пријатељу.

— Сад му је двадесет. Добио је дозволу од министарства, али та је у оца му, а овај је ником не да.

— За то ћемо лако, што он не да дозволу из руку, он, ваљда, мисли, као онај, што су му украли коња без пасоша: Нек они воде коња, кад је у мене пасош. Набавићемо ми други пасош, извадићемо ми од вармеђе копију, прешис, његове дозволе. Ја ћу одмах у осам сахата телеграфисати моме знапцу у вармеђи, да ми пошаље у Нови Сад прешис дозволе момкове. Довече или најдаље сутра у јутру биће у Новоме Саду. Ми ћемо још вечерас у Нови Сад. Скинућемо дозволу с поште. Отићи ћемо владици, показати му, да је дозвола тек тај дан стигла на да није могло бити изглашења, молићемо га, да нам да диспензацију а у њој да допусти, да се деца ма у којој цркви у његовој дијецези венчати могу, па ћу их ја венчати. Него све је то лако; али шта ћемо с оцем момковим? Он ће тужити на свештеник, који венча, имаће посла са судом.

— Он не може тужити свештеника пре, но док се момак не венча, а после шта му вреди туживати? Момак је венчан на крај, може се мало срдити, а срдио се а не срдио се, момка за то не може развенчати. Та у цркви пона и не пита родитеље, имају

ли они вољу, да се деца узму, него младенце, имају ли они вољу, једно за друго да пођу.

— То је све тако, али свештеник, који без дозволе родитељске венча чељаде, које није пунолетно, које још није сам свој господар, долази под суд.

— Ја и опет кажем, да отац не ће тражити, а најпосле ви набавите те две дозволе од власти а ја ћу се постарати, да отац момков допусти њему да се венча. Ја ћу с тим допуштењем доћи к вама; јер, кад се толико за децу трудите, хоћу да их и вашом руком благословите.

У осам сахата пре подне телеграфисаћу знапцу у Сомбор, да ми пошаље у Нови Сад легализован прешис дозволе за женидбу момкову. У вече тога дана стигнем у Нови Сад. Сутра дан у осам часова пре по дне добијем дозволу министарску из Сомбора а у девет сахата диспензацију.

У очи покладе доведе ме девојачки отац кући а он оде на свој салани, по што је обећао, да ће сутра у једанаест часова пре по дне доћи с младенци и дозволом од оца момкова.

— Ако не донесем дозволу очеву, и онда нек вам је проста стотинарка; јер ви сте своје учинили!

То су му биле речи при расстанку.

Дакле ја сам с благословом његовим могао сутра стотинарку дати куда треба.

Тако ја и отац девојачки, а видећемо, шта ће Бог.

(Наставиће се).

ВЈЕРИНА ЉУБАВ.

РОМАН И. А. Гончарова

ПО ФРАНЦУСКОЈ ПРERAДИ ЕВЖЕНА ГОТИ ПРЕВЕО *Миливој Максимовић.*

ПРВИ ДЕО.

II.

Не могаше се отети слатком узбуђењу, које га обузе, кад је угледао стару кућу, где се родно, и поред ње нову кућу, која је касније сазидана, да надомести стару. У даљини угледа сребрни трак реке Волге, који провириваше и онет се скриваше иза зеленог дрвећа. Одонуд с обале понухиваше на њега струја свежег и здравог ваздуха, каквим већ дуго није дисао. Идући поред кола пенке и наслађавајући се сликом, која

му је већ много пута била пред очима, застаде наједаред пред неочекиваним призором.

На степенцима, по којима беху поређани сандуци са лимунским и поморанџинским дрветима, кактусима, алојима и осталим цвећем, угледа младу девојку од неких двадесет година, поред које стојаше цурица од дванаест до тринаест година са два чанка пуна хране. Млада девојка захваташе зривље шакама и бацаше га живини. Код њених ногу се тураху у гомили кокошке, ћур-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ке, патке, голубови, и на послетку вранци и

www.vracce.rs

Пи, пи, пи! Ли, ли, ли! дозиваше их девојка гласом пуним милоште, а голубови, ћурке, кокоши и патке гутаху халамљиво зрна, узмичући сваки час, као да се боје какве преваре, па онда се поново скупуљаху. А кад би се међу тим умешала која врана, поскакујући са стране, да украде које зрно, девојка би душила ногом:

— А шта ћеш ми ти ту; је ли, ти?

У тај нар се цело јато распришти на све стране, а за мало па ошет видни главице у гомили где жељно кљуцају, чисто као да краду зрна.

— Ах ти прождрљивче, караше по где кад девојка великога петла — никоме не даш — коме год бацим што, све смоташ ти!

Јутарње сунце осветљиваше девојану и њене пернате госте. Рајски могаше лепо видети њене велике тамно-сиве очи, једре и здраве образе, беле ситне зубе, светло-русу, у два курјука сплетену косу на глави и потпуно развијене груди, чија се облина дивно уздизаше негод танке, беле блузе. На врату, који беше лако опаљен сунцем, не имађаше ништа.

— Јеси ли видела оно пиле? уншта девојчицу грудним и звонким гласом.

— Нисам још, госпођице, рече јој ова. Бациће га, чини ми се, мачкама. Афимија каже, да ће скапати.

— Не ће, не ће! Ићи ћу да видим сама; та Афимија баш нема срца, она би била у стању да им живо баца.

Рајски стајаше мирно и не опажен ни од кога посматраше овај приказ.

— Као што рекох: идила! Ово мора да је која од мојих рођака, помисли Рајски: — како је мила! Каква највиност и дивота! Али која је: Вјера или Мартица?

— Сестрице! повика пружајући јој руку.

У тренут ока, као каквом чаролијом, несташе свега. Само један матори ћурац, надигнувши кресту и окрећући се у наоколо заблебета, што пгда могаше, баш као срдит командир кад грди на вежби војника са нереди. Сви људи на дворишту оставише свој посао и гледаху са зинутим устима на Рајскога. И он сам чисто се уплашио ефекта, који је произвео.

У кући се већ зачу шум, говор, трчкање, звецкање кључева и глас његове мајке: — Где је? Где је? Рајски потрча и баца се у наручја

своје миле бабушке, која га снажно притискиваше на груди.

Она беше, петина, остарела, али све показиваше у њој крешку старицу. Глас јој не беше тако звонак, као пре, наслађа се при ходу на трсковачу, али није погурена и не тужи се на здравље. Још увек гологлава и са кратком косом и још увек онај поглед, пун доброте и здравља озарује јој цело лице, не само лице, него целу њену особу.

— Борјунка! мило моје дете! повика радосним и нежним гласом, грлећи га непрестано.

Сузе јој ударише на очи, а и Рајски осећаше, да је узбуђен. У њеним загрљајима, њеном гласу и њеној радости — као да га је сунце обасјало — беше толико нежности, љубави и осећаја! Рајски се осећаше скоро као кривац, што је, тумарајући по свету, у свом бекућничком животу тражио привржености и љубави, мотајући се за забрањеним плодовима, а међу тим му је сама природа спремила овде топао кутић, симпатије и срећу.

— Где те је нестало? Чекам те већ читаву недељу: питај само Мартицу — нисмо спавале до по ноћи. Марта се уплашила, кад те је угледала, и мене је уплашила — дотрчала је као ван себе. Мартице! где си, ходи овамо!

— То сам ја крив: ја сам је поплашио, — рече Рајски.

— А она побегла: то је било врло паметно! А са мном те је чекала, није легала спавати, ишла у суерет и у кухињи је надгледала. Већ неколико дана готовимо јела, која ти волиш. Ја, Василиса и Јаков, скупили смо се из јутра на саветовање и сећамо се твојих навика. О свему смо расправљали, како да те наместимо, како да те хранимо, где да спаваш, на чему да се возиш. Од свију се показао најбистрији Јегорка; сећао се по највише; за то сам га наредила за твог камердинера... Ал куд сам се ја то забрљала: славуји се не хране причама! Василиса! Василиса! Дед донеси што год на сто, далеко је до ручка, нек се мало прихвати. Дај чаја, каве, — птичијега млека ми донеси! — Ту се и сама засмеја. — А сад дед да те мало видим.

— Нешто си ми се променио, мало си опаљен. Бркови ти лепо стоје. А за што си пустио браду? Обриј се, Борјунка, ја баш не волим — Охо, охо! Има по мало и седе косе: шта је то, дијете, рано си ми почео старети!

— То није од старости, бабушка!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BS Да од чега? Јеси ли здрав?

— Па ето, здрав сам — али говоримо о чему другом. Ето о вама, ви сте још увек, хвала Богу, онака...

— Каква онака?

— Ниете се побабали: још увек онако лени. Знајте, да још никад нисам видео тако лепе старице...

— Хвала лепо на комплименту, драги унуче: одавна већ нисам добила — о каквој ти ту лепоти? Ето ти сестрица — оне су лепе! Ево да ти кажем на уво, додаде шапћући: — нема таквих лепотица ни у вароши нити у околини. А особито она друга... једина Анастасија Мамикина: сећаш се ваљда још, закупничкова кћи?

Она му лукаво намигну.

— Нешто се не сећам, драга мајко.

— Па ништа, о том ћемо после, а сад пожури са доручком, па се онда одмори од пута...

— А где је друга сестра? запита Рајски оеврћући се.

— У гостима код попадије с оне стране Волге. Разболела се па је послала по Вјеру. И то је баш сад морало да се догоди!... Послаћу данас кола по њу...

— Не, не, браћаше Рајски: — за што да је ради мене узмирујете? Видећемо се, кад се врати.

— А доручак, за што се не доноси?

— Али мени ништа не треба, драга бабушка.

Сит сам до грла. Пио сам уз пут чаја, млека, доспео сам и у неке сељачке сватове — пио сам вина, јео меда и колача...

— Ишао си кући, у бабушкино гнездо и ниси се стидео јести које шта. Из јутра колача! Да је бар била Мартица тамо: она воли и колача и сватова! Али ходи унутра, не буди дивља! рече, окренувши се к вратима. — Стиди се, што си је застао у јутарњем неглижеју. Уђи унутра, није он странац — него брат.

Донесоше чај, каву, на послетку и доручак. Ма колико да се бранио Рајски, морао је ипак окусити од свачег по мало: то је било једино средство, да умири бабушку и да јој не поквари јутро.

После пет минута отворише се тихо врата и кроз њих уђе Марта полагаано, са стидљивом неспретношћу, спуштеним очима и поруменивши. За њом унесе Василиса пун поднос разних слаткиша, укувана воћа, и т. д. Марта застаде устежући се стидљиво, али ипак погледаше на њ са лука-

вом радозналостићу. На врату и рукама имађаше оватршике од чипака, обучена беше у хаљину од барезка а опасана плавом траком.

Рајски скочи, баци салвет и стаде пред њу, дивећи се њеној лепоти.

— Како је лепа! рече весело: — и то је моја сестра Марта Васиљевна! Част ми је приказати се! А шта ради ниле, је л' још у животу?

Марта се збуну, неспретно му се поклониле и стидљиво седе у угао.

— Ви сте обоје пошашавили, рече Татјана Марковна, — зар се тако поздравља?

Рајски хтеде да пољуби Марту у руку.

— Марта Васиљевна.. рече он.

— Каква је то сад опет „Васиљевна“? Зар је не волиш више? Мартица — а не Марта Васиљевна! Пољубите се; ви сте брат и сестра.

— Мајчице, ја не могу, рече Марта, ето он ме једи шлетом... Прислушкивати није пристojно!... рече строгим гласом.

Сви пренуше у смеј. Рајски је пољуби у оба образа и загрли око паса, и она беше савладала своју збуњеност и радосно му врати пољупце.

— Мартице! сећате ли се... сећаш ли се како смо се овуда вијали, како смо цртали... и како си ти плакала?

— Не сећам се... али да, сећам се, као кроз сан... Мајчице, сећам ли се или не?

— Где би се она могла сећати; још јој није било ни пет година.

— Сећам се, мајчице, тако ми Бога, сећам се, као кроз сан...

— Престани кleti се: то је рђав обичај, који си примила од Николаја Андрејића, рече строго Татјана.

Чим је Рајски споменуо старе успомене, Марте несташе. На брзо се врати са текама, цртежима, играчкама, приступи му ласкаво и поче се поверљиво с њим разговарати.

— Јесте ли видели, братићу, каква је мајчица, рече живо; она каже, да се ја ничега не сећам, а, у истину, ја нисам ништа заборавила! Ја се сећам, како сте ви цртали, и како сам вам седела на крилу... Мајчица је сачувала све ваше теке, цртеже, и портрете у оној тамној соби, где је породично сребро, дијаманти, чипке... Она ми их је дала, кад нам је објавила ваш долазак... Ево моја слика; ала сам била смешна!... Ево и Вјерина. Ево мајчине слике и Василисине. Ово је Вјерин цртеж. Ово је један од мојих радова, кита цвећа.

— То је врло крaсно — баш лепо, сестрице, јеси ли цртала с природе?

— Јесте, с природе. Знам и од воска правити цвеће.

— Занимаш ли се музиком?

— Свирам на фортепијану.

— А Вјера?

— Она не. Не допада јој се.

— Да ли се бави ручним радом!

Марта махну главом одричући.

— А воли ли да чита?

— Јест, чита, само никад не каже шта, и не ће да покаже књиге, нити да каже, од куд их је добила.

— А, она је врло чудна — не знам само, на кога се уметла! озбиљно додаде Татјана Марковна и уздахну. Али немој више досађивати брату детињаријама, рече Марти: он се уморио од пута, а ти му говориш глупости. Пусти нас, боље, да говоримо о озбиљним стварима, о имању. — Цело време, док се Борис забављао Мартом, посматраше га Татјана Марковна замисљена; упознала је и опет на сновљеву лицу црте његове матере; али је видела и промене: видела је, да га је младост почела остављати и да је ступио у зрело доба, видела је и боре, које се сувише рано панизале, и онај за њу неразумљиви поглед, кога не беше пре у његовим очима. Пре је била навикнута, да све чита на његовом лицу, а сад беше тамо написано много што шта, што не могаше да разабере. Међу тим његово срце беше пуно и мирно. Обувела га беше нека тиха замисљеност, којој беху узрок слике, што му изађоше пред очи а и дочеци од стране рођака.

Кад се Рајски тргао из своје замисљености, стојаше пред њим баба му са рачуницама, књигама о приходу и расходу и са изразом званичности на лицу.

— Ево, рече, види твоје рачуне, ту је све израчунано на копејку.

— Мајнице, ја сам подерао све рачуне, које сте ми слали, па то ћу учинити и са овима, ако ме не престанете мучити.

— Подераћеш их: зар би се ти усудио? — рече ердито. — Дерао је рачуне!

Он се засмеја и нагло скочи, загрли је и пољуби, као што је радио још дететом. Она се отргну од њега.

— Ја се ту кидам, седим кадгод до поноћи, пишем и срачунавам сваку копејку: а он дере

рачуне! Борисе Павловићу, настави, обраћајући се свом унуку, ево вам документи о вашем имању и сви ваши рачуни у потпуном реду... Ја писам дужан бити вечито ваш управитељ.

Метне регистре и рачуне пред њега.

— Али, мајнице...

— Нема ту никакве мајнице, ту је Татјана Марковна Берешкова. Нека ми дозову Савелија! повика, отварајући врата од предсобља.

За четврт сата уђе у собу, шуњајући се постранце, мужик, кому беше од прилике четрдесет и пет година. Био је човек стамени и широк, изгледао је дебео, ма да га њему беше врло мало сала. Имао је мрачно лице са спуштеним обрвама, широким канцима, које полагано отвараше. Чинило се, да не трони за бадава ни погледа ни речи.

— Ево ти је дошао господар! рече му Татјана Берешкова, показујући му Рајскога, који пакљиво посматраше, како је Савел ушао, како се полако поклонцо, полако подигао очи на Татјану, а за тим, кад му је показала Рајскога, на њега, како се лагано окренуо према њему и у мисли удубљен му се поклонцо.

— Од сад ћеш њему доносити извештаје, рече му Татјана, он ће сам од сад управљати својим имањем.

Савелије се опет окрену у пола према Рајском и погледа га негод очију, али сад мало живље.

— По заповести! рече отежући, а обрве му се мало дигоше.

— Бабуња! задржаваше је Рајски пола у шали, пола озбиљно.

— Унуче! одазва се она хладно. Рајски уздахну.

— Шта изволевате заповедити? запита тихо и не подижући очију Савел.

Рајски ћуташе премисљајући, шта би могао заповедити.

— Врло добро! Знаш шта, започе живо. Ти сигурно познајеш каквог чиновника, који би знао написати писмено о предаји имања?

— Гаврила Иванович Мјешечников пише за нас сва писмена, — одговори Савел, али не одмах, него промисливши се мало.

— Но па реци му да дође.

— Хоћу! одговори Савел са погнутом главом и замисљен изиде полагано на поље.

— Како је замисљен тај Савел, рече Рајски, пратећи га онима.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

— Где не би био човек замишљен, кад му се натоварила на врат жена, као што је Марина Антиповна! Сећаш ли се Антипа? Но на његову кћер је узео Савел. А тако ти је то ваљан му-

жик, — злата вреди, најважније послове код мене свршава он, продаје жито, прима новце... поштен је и вредан... али сваки има свој крет...

(Наставиће се).

ПОУКА.

ЕНЕРГИЈА.

(Наставак).

3. Кад таче из пушке лети — енергично је; кад локомотива јури — енергична је; кад лед пада, квара наноси, — енергија је ту; вода удара о обалу, одроњује ју — енергична је; вода ваља дрвље и камење, обавља велики посао — енергија је у ње. И зар би се могло све навести, где је енергије? Свуд је енергије, где год се што креће, само, што ми у животу не употребљавамо свуда ту реч; код разних појава разнио и кажемо.

Но нема тело енергије само онда, кад се креће; оно може бити енергично, ако и мирује, али тада мора бити на згодном месту. Врло згодан пример за енергију у опште јесте кал бацимо камен или лопту у вис на гдегод застане на кући.

Док је лопта ишла у вис, имала је енергије, коју је добила од руке моје, кад сам ју бацио; кад је пала на кров, не креће се и енергије у ње не видимо али, чим би се кров укљонио како год, лопта би сама од себе падала и пала: добила би дакле поново енергију. Догод је лопта на крову, хтела би пасти, у ње није никако дакле енергија уништена, пре би могли рећи, да је само притајена те чека згоду, да се покаже свету. У лопте нема кретања, али има моћи, да неку радњу сврши, само јој треба прилику пружити. Видимо дакле, да има енергије и онда у лопте, ако је мирна, само мора стајати негде више. Штогод је лопта више, енергија јој је већа.

Од чега дакле зависи овде енергија? Једино од места!

Исто тако имамо још примера, где је енергије у тела, ако згодно гдегод стоји: подигнем шталицу по држим ју, она је мирна, али је у њој енергије, јер, чим ју пустим, сама од себе иде доле; затегнем вито перо, мирно је, али је енергично, јер се враћа у првонајни положај, чим

га пустим; зашнем стрелу, затегнем тетиву и држим, мирна је, али је енергије у њој много, којом је кадра далеко бацити стрелу; навијем сат, затегнем ланац, онај терет тера сат; у пушку од зове сабијем ваздух, у згодној прилици наћи ће маха и истераће таче; затворим загрејану пару, она ће на одушке изаlazити са снагом и, познато је свакоме, шта све не може водена пара да тера, да ради; барут је у пушци миран, исто тако и у топу; али дође ли лунта, да га запали, каква све чудеса није кадар учинити; а шта велите за динамит, који у рукама тако певин изгледа, можеш га окретати, превртати, нема питомцјег ваљда створења, но почнеш ли мало озбиљније с њиме поступати, оно га видиш, где се чисто накоострено, мислиш: сад ће те за очи — и бива тако.

Од места и положаја дакле зависи енергија исто тако као и од брзине, којом се тело креће.

Да од места енергија зависи, никад бољег примера од овога по Стеварту: Два човека добију камења једнако, да се туку; људи су једнако јаки и брзи, радени, но један је на крову а други доле. Туку се и сигурно је, да ће онај на крову победити, то ће рећи већу радњу обавити, дакле већу енергију показати. У биткама више позиције много вреди. Стеварт наводи и овај пример: имамо две воденице, али тако да једној вода долази лепо од горе на коло њено а другој опет јури испод кола. Ова друга не ће ни почети радити, баш никакву енергију не ће показати.

У опште познато је, како се све даде вода употребити много и различито, ако се само доводи са вишега каквога места. Водом оваком можемо многе радове обавити: овака вода дакле има много енергије. По рачуну некоме веле, да је радња водопада Нијегеру данас још већа по

у свих машина на свету, које пачишише људске руке.

Згоднио упоређује Стеварт оваку енергију са повцем у штедионици а ону прву са повцем, којим радимо. Као што можемо из штедионице новац дићи, кад хоћемо, тако и ову другу енергију можемо употребити, кад нам се свиди. Није рђаво упоређење ни са воденицом и ветрењачом. Код воденице можемо воду навести на своју воденицу, кад хоћемо, а ветрењача ће почети млетити тек онда, кад ветар дуне. Упоређујући даље долази Стеварт до човека богатога или чо-

(Наставиће се).

века у власти; њих други пазе због тога, што су или имањем или положајем изнад осталих. Кад пак богаташ плаћа свога радника, онда део његове оваке енергије имамо у енергији радничковој, која је истоветна са оном, што тело има, кад се креће.

4. Да се енергија јачи, мора бити неке снаге, која ће кретање изазвати. Таке су снаге врло различите: ако лопта или вода пада, тежа је ту, што енергију ствара у телу; код шеталице је такођер тежа; код витотога пера, и код стреле је еластичност, која телу енергије даје.

Ст. Милованов.

СТЕВАН МИЛЕНКОВИЋ МИЛОВ.

Словенство је дало туђинству доста своје снаге. Дабогме да је и српство свој прилог принело. Једна од најдрагоценијих српских снага, која се даде туђинству, јесте Стеван Миленковић, Србин пореклом, а по књижевном свом раду Неман. Као немачки песник нише се Стеван Милов.

Миленковићи бу били прави Срби. Темел им је био у Пожаревцу у Србији. После Лаудонова ратовања пређе дед песников пре сто година (око 1791.) у Аустрију. С њим пређоше и два његова сина. Од отих један стече у Банату снахилук. А песников отац ступи у војничку службу. Оженио се Немацом из Новог Сада из куће Паусове. С њом изроди шест синова. Свих шест одоше у цареве војнике.

Песник Стеван Миленковић родио се 9. марта 1836. у Старој Оршави, где му отац беше мајор и управник кордона. Детињство своје провео је Стеван у Броду (у Славонији). (Случај! Живот двојице Срба песника везан је за Брод. Први српски песник Брацко родио се у Броду, а потоњи немачки песник Милов провео је детињство у Броду! Која срећа, да и овај удари путем Бранковим!) У Оломунцу свршио је кадетску школу. У Бечу постаде у седамнаестој години својој официром. Одслуживши две године у цуковници, буде

придат војеном географском заводу у Бечу, те ту после петнаест година постаде капетаном и побочником. Ожени се 1865. кћерком подмаршала барона Рајхлин-Мендега, с којом је изродио два сина. Год. 1876., ступивши у мир због слабога здравља а из љубави према науци и појезици, настани се у Штајерској у Еренхаузену, где је до пре једанаест година проводио идилчан живот. Одатле се због непрестана боловања пресели у Горнцу, где живи и данас.

За рана су познаваоци познали у Милову једног од најваљанијих лиричара у новијој немачкој појезици. Критика рече за њега: „То је дух, који на високо лети, који, на основу Шопенхауерова становишта, расветљава и надвлађује модерни јеванђеље песимизма сунчаним царом своје песме, који нам скоро у свакој својој песми вели, да има и на овом свету среће, па ма је назвао слободом, врлином или љубављу.“ Особито му хвале збирку песама „In der Sonnenwende.“ И зашета! По њима је преливен сјај, тако рећи, етирска лепота; најбогатије су у мислима, па како по највећим тако и по најмањим познаје се прави песнички поглед, који обухвата све једнаком љубављу; осећаји, који су се у један слили, језик, који је исти као и у Гетовим песмама, елегијама и им-

WWW.UNILEBS.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

нама, па и опет нигде не губи своје особности.

Шта је Милов радио до године 1878., побележено је у „Јавору“ те године у 9. броју, у којем има и лик његов. Од то доба изашло је од њега још ово: године 1882. знатно умножена збирка његових донде изашлих песама; 1883. три новеле под општим насловом „Wie Herzen lieben“; 1885. ново јако умножено и промењено издање елегија његових „Auf der

Scholle“, тога пута под насловом „Deutsche Elegieen“; 1888. друго издање његове жалосне игре „König Erich“, осим тога позоришна игра „Getilgte Schuld“ и две шаљиве игре у једном чину, и то: Die ungefährliche Frau“ и „Bedrängte Herzen“, све те три глуме у једној књизи под насловом Drei Dramen; 1889: „Aus dem Süden“, нове песме, и 1890. „Lebensmächte“, роман у четири књиге.

Ко год није знао до сад за Милова, заштаће, како је постао Миленковић немачким песником? У детињству своме знао је он врло добро српски, и данас још, вели сам у једном писму, („Стражилов“, 1886., бр. 21, стр. 706) не би се смела пред њим тајна каква рећи српски, а да је он не разуме. Али како му отац беше аустријски официр, а мати Немаца, није чудо, да се у кући стицало друштво, које је највише немачки говорило. Дакле већ у кући је немачки слушао, у школи у Броду немачки почео учити, у тринаестој

години ступио је у немачки војнички завод, да се тек ту и од сад здружи с немцима. Образовао се, као што и сам вели, по немачким мислиоцима и песницима, те учећи их удисао у себе тајне немачког језика. „Ако сам дакле тим начином постао немачким песником,“ пише он песнику Триском пре неколико још година, „догодило се то, допустите да речем, простоумице; није ми било на уму да затајим свој народ, пити сам се толико поносио, да ће

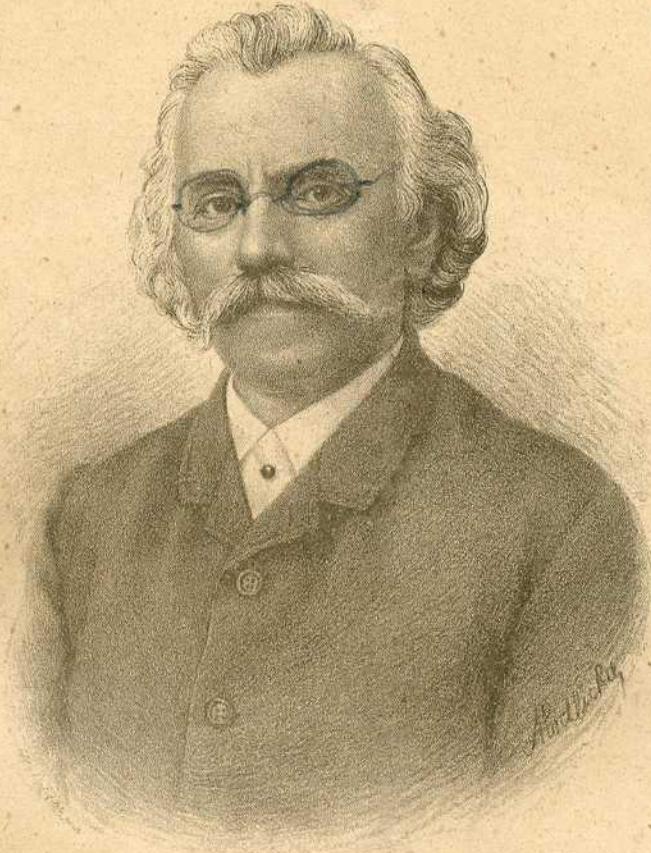
или мој народ изгубити мене бити у штети, или да ће немачки народ мојим делима доћи до бог зна каквих дарова. Мени је било до тога, да оно изустим, што ми је покретало душу, а којом ме стазом упутише, био ми је немачки језик најближи.“ С тога Милов и није народносни песник него човечански.

Милов је познат у нас од 1874. године по преводима Ивана Трискога, Змај-Јована, Јована Симеонића Чокића и других, а преводи су изашли у „Виену“, у „Јавору“, у „Српској Зо-

ри“, у календару „Панчевцу“ и у „Стражилову“.

Свакако би нам милије било, да је цвело, што Милов посеја по немачком песничком перивоју, посејао у наш сиромашнији књижевни врт. Али нам не преостаје ништа друго, него да се поносимо тиме, што наша крв бере лаворике у народу, који је у стању да наброји толике великане.

П. Адамов.

СТЕВАН МИЛЕНКОВИЋ МИЛОШ.

СМИЈЕ ЛИ БИТИ ТЕНДЕНЦИЈЕ У ЛИРИЦИ?

Писмо уреднику „Стражилова“.

Још 1888. године, поводом једног приказа Милана Савића у старом „Стражилову“, увретио сам у своју биљезницу неколико опазака под горњим натписом, а у памјери да их згодном приликом употребим, па можда с њима и кратак чланчић склопим.

Те су опаске у тој биљезници, међу осталим бјегућим мислима и пригодним биљешкама, дуго неупотребљене лежале, док у почетку лањске године не дође, да ме на њих подејети, једна тачка у Живаљевићевеј расправици Српска и Хрватска књижевност у 1890. години (оштампано из „Отаџбине“), која се односи на „Пламенове“, лирске пјесме Радована Кошутевића, бива, на ону исту књигу, која моме пријатељу Милану Савићу даде повода, да у „Стражилову“ искаже своје мишљење о тако званој „тенденцији“ у појезији лирекој.

Овдје треба напоменути, како се у новије време код нас то питање неколико пута на танет износило, и то баш, ако се добро сјећамо, овијем редом. Први је своју казао Милан Савић, приказујући у „Стражилову“ 28 јулија 1888 г. први дио Кошутевићевих „Пламенова“. За њим је, у истом тону и истијем поводом, проговорио у „Кољу“ Д. А. Живаљевић, и на крају — last not least — загребачки „Vienac“, на који се сад опет Живаљевић у својој брошпри позивље.

Ја сам, како рекох, већ онда, кад је Савићев приказ у „Стражилову“ изашао, намјеравао да против његова, по мом суду, одвећ ансолутна мишљења у овом предмету, неке своје опаске истакнем; и одатле и поникоме управ оне анонције у мојој биљезници, које сам на више споменуо. На жалост (моју, не читаочеву), друге ме бриге од те намјере одвратиле. Кацње ме циста жеља обузела, читајући први број београдског „Кола“, и у њему Живаљевићеву пријеку санкцију Савићева тврђења; ну, и овога пута остаде ми накана, због једнаког узрока, у неру. Тако то већ обично бива: човјек слује, а Свевинњи одлучује.

Али овога пута, као да је баш дошло вријеме, да ми се жеља испуни, те да и ја своју о том блаженом питању кажем.

Преда мном лежи, драги уредниче, с једне стране ваше учтиво, ал' уједно и напасно писамце, које ме на рад подстиче; а с друге стране Живаљевићева брошира, која се, како рекох, изнова питања дотакла, преносећи дословце „Вијенчеву“ оцјену Кошутевићевих пјесама, којима се и ту удара *deminutio capitis maxima*, ради њихове тенденцијозности.

Имам тако пред очима цијелу оптужницу. Али ћу се ја обазрети само на оно, што је казао Милан Савић; остало и тако није друго већ потврда или парафраза његова суда.

Ну, прије свега, морам да изјавим нешто, што ће се коме можда чудно учинити, видећи ме где у овом питању ријеч узимљем: ја, на име, Кошутевићевих „Пламенова“ пјесам никако прочитао.

Свеједно: ја сам вољан да говорим само о теорији, а не о практичној пјеној примјени у случају „Пламенова“. За мене је питање у томе: има ли права гос. Кошутевић да пјева пјесме са тенденцијом и могу ли такве пјесме имати умјетничке вриједности? А остављам на страну питање: како и у којој је мјери г. Кошутевић своју цијел постигао.

Претпоставивши то, да видимо за што мој вриједни побратим Милан Савић тенденцијозној лирици одриче грађанско право у књижевној републици. Он, на име, вели:

„У сваком песничком производу тражи се пре свега појезија; жртвује ли се та другом чему, онда се уједно скида са узвишеног пиједестала свог, и онда је такво песничко дело проиграло право назвати се: песничким“.

А мало даље наставља:

„Ни најгенијалнији песници-лирици не ће се моћи непрестано одржати на нивоу објективне тенденције, и то баш за то, што су генијални, те не могу никако да трпе и подносе олово вечите тенденцијозности на својим крилима. То могу омањи духови,

који се тек у прописаном колосеку знају кретати. Тенденција — нека говори кошта хоће — приморава песника-лиричара, да све на свету гледи са извесног становишта и кроз извесно бојадисано стакло, а то на сваки начин крији, па и ништи песникову индивидуалност, слободну вољу, и подвргава и нижи га под шаблону. Такав песник мора временом постати једностран, сувопаран, јогунаст, неправедан, недоследан“.

Напокон, примјењујућ своју теорију на само дјело, које читаоцу приказује, додаје:

„У Пламеновима Радована Кошутића тенденција је управо све и сва. Она је у првом реду патријотична, што заслужује свако признање. Уз то иде упоредо оправдано захтевање песниково, да омладина у изображењу и науци тражи широк и поуздан темељ тешком позиву свом, те да се жуђеној мети иде отворених очију, да не главом кроз дувар.“

„Поред тако снажно изражене тенденције, није ни чудо, што појезија рамље и што се у великој маси „крушних“ речи губи. И сад долазимо до тога, да се уверимо, како безобзирна тенденција уједно и безобзирно свида и тамани мирис појезије са ових лирских песама“.

За овим судом не долази никакав навод, те с тога не могу да просудим докле је основана естетична оцјена, што је о самом дјелу критичар овдје изриче, по што је прије нестакор своје мишљење о тенденцијозној појезији у опште. Ама судећи по његовијем ријечима, Кошутићеве би пјесме биле сунти политички памфлети, без икакве појезије и укуса; што се не би много слагало са судом „Вијенчевим“, који, ма да је противан тенденцији, вели онет да у Кошутића „има много жара, светог заноса и пуно пјесничке кренине, чиме надвисује многе млађе пјеснике“. Ну, ја немам никаква узрока, да у Савићев критеријум сумњам, те да радије вјерујем „Вијенцу“. Пристајући дакле уза њ, што се литерарне вриједности „Пламенова“ тиче, ја ћу овдје да се донекле опрем његовој теорији о штетности тенденције у лирици. И ево за што.

Признајем и ја, да се од пјесника прије свега тражи појезија, и то баш појезија по садржини (ein poetischer Stoff); али не могу допустити, да тенденција мора увијек бити само објективна, на име, као нека друга нарав, неко узajмљено рухо, којим се пјесник смишљено заогрће, како би своју праву ћуд прикрио. У том случају пјесник није друго, по више мање вјент стихотворац, ал' о правој појезији у његовијем пјесмама не може бити говора. Али кад је пјесникова тенденција (ил' оно, што нама тако изгледа) искрена, кад је она продукт његова унутарњег осјећања, кад је она кроз и кроз субјективна, за што не би могла да се развије и до праве лирике? Од пјесника немамо права захтијевати, него да нам даје појезију. Нек се он сада заноси вјером, или га мори сумња, нека тежи за високим идеалима, или се онаја земаљскијем страстима, нек он пјева љубавне сласти, или се узноси за животнијем борбама: његова ће појезија бити увијек жива и крјенка, кад она буде излијев одушевљена срца, кад се у њој буде одијевао, ако ће и један часак пјесникова живота, ако ће и један тренет његове душе.

Шта је то пјесник? пита један француски писац, и одмах сам одговара; „c'est un homme sensible“ (човјек осјетљив). У истини, осјетљиви смо, више мање, сви; само што је код неких људи та осјетљивост у напредној мјери развијена, и то су вам кроз пјесничке нарави. Па кад таковијем људима пође за руком, да оно, што им у души лебди, пјесничким рухом заздјену, они су своју циљ постигли, и нико нема права да им књижевну вриједност спори.

Према томе, јасно је, да појезије може да буде и код човјека, који се политиком бави. Та се најлакше порађа онда, кад односом пјеснику-политичару партаја, или чак и отаџбина, стање под тежигом туђег господства, или под теретом сопственог неваљалства. Док трају спољашње, материјалне околности, које су то стање створиле, пјесник ће тај моћи пјевати о љубави и о макар чему, али ће тешко искрен и рјечит бити; биће искрен и рјечит само онда, кад се оној главној, претежној страсти ода, која

му душу загријева; биће искрен само онда, кад успјева домаће невоље и рат на ту-ђинца. То ће стање код једних трајати цијелог живота, и онда ћемо имати Тиртеја, Кернера, Петефија; или ће трајати само извјесно вријеме, и онда ћемо имати Виктора Хига, Берамжера, Кардучија. Али политичка тенденција, која је те пјеснике у њиховом творничком раду подстицала, није могла никако трајности њиховијех дјела нашкодити. „Politisch Lied, ein leidig Lied“ — понављају често са Гетеовим пијаницама (у „Фаусту“) неки модерни критичари. Међу тим сав политички дио Аристофанове, Дантове и Хорацијеве појезије живи и живјеће вјечном младости чак и онда, кад о морбозној еротичности многих данашњих лиричара „без тенденције“ не буде више ни трага остало.

Ну — примјетиће можда ко год — то су велики пјесници, и њихов се успјех у тенденцијозној лирици може сматрати као изузетак, а свакако не јемчи за успјех мањих пјесника, којима тенденција много пута сваку изворност сапише и т. д.

Прије свега, уз оне великане могао бих навести још сјасет њих, средње величине, којима тенденција није ни најмање полет сапела; а ако им пјесме данас немају оне вриједности, коју су некад имале, томе није крива једино њихова тенденцијозна страна, него је крива ошита њихова вриједност, која није кадра била да зубу времена пркоси. Та је судбина иначе постигла и многе чисто еротичне пјеснике, који нијесу ни за какву политичку тенденцију знали, а који су у своје вријеме на великом гласу били. Са свим тиме, дајући Ђесару што је

У Задру, Јануара 1892.

Ђесарево, а Богу што је бољје, ја бих цијело питање у ове границе свео:

Политичка (тенденцијозна) појезија, чим се промијене људи и времена, а с њима и људски назори, изгуби много од своје важности и од своје свјежости; она се зубу времена много теже одушире од остале лиреке појезије, која се ослања на обичије појаве и афекте људскога друштва. Тим се ипак не каже, да и политички пјесник не може да постане прави пјесник; напротив, ако је његов унутрашњи пагон искрен и ако га у његовом пјесничком расположењу подушире богодани умјетнички дар, у том случају има и његова субјективност једнако право на опстанак, као и свака друга субјективност пјесничка. Ако га пак ударац времена мучније поштеди, него му осталу браћу — тим горе по њ! Али му ми у књижевној републици не смијемо грађанство отказати.

На ово би, мислим, могао пристати и мој драги Милан Савић, који и тако у почетку свога приказа „правој и поштеној тенденцији“ не одриче право на опстанак. Само би се требало разумјети: која је тенденција права и поштена, која ли крива и непоштена. Што се мене тиче, држим да сам се овдје о томе прилично изјавио.

У осталом, макар како у теорији мислили, у једноме ћемо се јемачно сложити, а то је можда у критици најсигурније правило; мислим на познати француски афоризам, да у књижевности: „tous les genres sont bons, hormis l'ennuyeux“.

И тиме сам свршио.

Драги уредниче, честито вам младо лето и помлађено „Стражилово“!

Марко Цар.

КЊИЖЕВНЕ ОЦЕНЕ.

Јован Ђан. Један биографски запис М. Ђ. Милићевића. У Београду у српској краљевској штампарији 1891.

Морала је до сад многом „непосвећеном“ унашти у очи гвоздена консеквенција, са којом Милићевић за пуних четрдесет година свога књижевнога рада међу име своје и презиме умеша пшеме: Ђ. Ситничари су га можда и осудили, што се и у зрелијим својим годинама чисто са

неком — по мишљењу таквих ситничара — тврдоглавошћу држи тога свога обичаја. Но па, човек не мора баш бити ни ситничар па да о ту аномалију зашне. Манија Ђачића, који је са сведоком о довољном успеху у четвртном разреду добио диплому, да се назове „гориогимназиста“, да се да богме заљуби и да обилатно цезне и песме шине, под којима, као и на натписном листу пшмених радња латинскога, грчкога, срп-

скога, a где је потребе, и мађарскога и немачког језика, у потпису не сме међу именом и презименом фалити почетно писме очина имена — на та манија да се одржи у човека, сад ево већ стара, а кроз цео век тако забављена солидним и озбиљним радом, да на ситнице ни у сну нема каде! Или бар да писменом тим почиње „звучно“ име, — а таквим се звучним именима отаца толико и толико и недостојника размећу, као да је њихова заслуга, што их је такав отац родio! — али писменом међу Милићевићевим именом и презименом није потписа свога почињао човек „војвода, који некад полу народа свога води на очигледну клапицу, само да оној другој поли заштити живот и напредак“; не „државник, који руком својом креће и упућује мисли и радове свих својих сувременика“; не „научник, који осветљава путове истини“; не „књижевник, који друштву пружа миље живота мисаонога“. Па да ко је онда био то, чији спомен Милићевић неразделиво привеза за своје лично име те га већ тиме Српству очува за сва времена? Ево нека сам каже: „То је био само честит домаћин, сељак у Шумадији, сељак, који се рукама својима на изменце машао и за секиру, и за мотику, и за брадву, и за плуг, и за шестар и за маклицу, па и за пушку, за књигу и за танко перо писареко“. С тим нас човеком упознаје Милићевић у своме „Јовану Баку“ а приказује га својим познатим слатким и неодозљивим начином као одишта „ретка човека, који бежаше у маленкости велик, у простоти мудар, у добротности чист“, као човека, који је „својом памећу, својим говором, својим твором и целокушним животом својим вазда био светао углед међу браћом.“ Па тај је човек родio и однеговао Милана Ђ. Милићевића, тај му је био „прво врело свакој родној мисли разума“ његова, „први углед свакој доброј навици живота“ његова, његов „први, најбољи учитељ“ — учитељ, који га је учио, док је био уза њ; који га је учио, и по што се растао од њега, и који га, кроз сећање, учи и данас, кад је давно и давно отишао са овога света. На завршетку четирдесетгодишњице књижевнога свог рада журе се Милићевић, да „овај дуг захвалности којом се толико одужи“ а жури се,

што се боји, да ће „сунце живота“ његова, које је „већ нагло на заранке“ „брзо да се смири!“ Utinam falsus vates sit! или да му чисто српски кажем: не дај, Боже! Нека нам без бриге живи до крајњих граница људскога века — а дотле, хвала Богу, има још доста проћи — и нека дуг пијетета према свом родитељу и даље одужује, кад већ не ће сам да призна, да га је осим осталог свога рада већ и „Јованом Баком“ са свим одужио, него тек „колико толико“. Његова перо, његова, што он рече, „урутка одавнашња“, његова „тиха радост а некад мука невидовна“, потребно је те још како српској књижи за још коју десетину година.

Родитеља свога дакле, „највећег добротвора својега“, о којем до сад није „доспео да што го-еређено напише“, приказује нам Милан Ђ. Милићевић, у свом „Јовану Баку“ приказујући нам га, ди наћи зује нам и старијагрежану његова и детињстиснагом и, младост, кад је био име Бак“, и шодена паму, и жену му Мигди миран, лу мајку своју, тута, да га жену“, која му је учинити; својим предавала кама тако свога аиђескога кама тако безбројну множинупревртати, них творевина и нечнеш ли обиле — сласт свса видни, примерне беседе“; кад ће те зује нам Баков живот задрузи па после у иноконгини, казује нам, како је мислио о цркви, вери и школи и како је за све то троје у свом узаном кругу радио по својим силама; пргајући нам карактер његов казује нам „две лепе црте“ његове, казује нам, да је прво био други Епаминонда, qui ne jeso quidem mentiebatur, а друго, да је „теглио на правду у твору и у говору“; они-

Грoв Спаситељев у Јерусалиму.

сује нам га телом и оделом, па нам за тим доноси до неких двадесет Бакових „поука и правила“ за живот“, које за цело „не могу бити на одмет“ ће упознаје нас са сувременцима Баковим, свљудима честитим, с којим је он „делио и зло добро“ и који су њему „били од помоћи и од користи“, а од оних, „који су му били од штете“, приказује нам само једног, па онда нам казује, како је Јован Бак провео „вече од живота“ и како је 23. јануара године 1853. с молима ма уснама, очима гледајући у свога љубије рађа „издахнуо, преминуо“ његов „роди-

тељ“, његов „добротвор“, његов „први и најбољи учитељ“, његов „аићео чувар“, његов „мудри и добротворни тата“.

Јелин Кепофонт написао је свој *Euzoβion* „Αγχιλλου“ у славу идејалу свом, витешком краљу спартанском; Римљанин Корнелије Тацит дигао је monumentum aere perennius свом дичном тасту Јулију Агриколи; Тацитов савременик и верни друг, Римљанин Плиције млади узнео је у пантеону своме примернога и великодушнога свога заштитника, цара Трајана; Србин Милан Баков Милићевић сво велича рођенога свога оца, скромнога Србина Јована Бака. Па као што и дан данас има света, који после преко

две хиљаде година са задовољством чита и Кепофонтото и Тацитото и Плицијево величање, тако сам ја уверен, да ће, док је Српства, бити српскога света, који ће укљивати слушајући, што Милићевић прича за „Јована Бака“, па ма да тај Јован Бак није ни близу оно, што је био Агесилај, што Агрикола, што Трајан. На шири круг читалачки знам да и сам не мисли. Та шири га круг можда не би ни разумео, јер такав, какав је био он, може бити само Србин, а Србина тек Србин може разумети. А пап тога је Јован Бак сваком Србину мио и драг већ и за то, што је српској књижи даровао Милана Ђ. Милићевића.

Јован Грчић.

КОВЧЕЖИЋ

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

Ну са краљевска академија. Споменик IX. 1. Хри-
ара Стефана Душана гробу мајке му краљице
2 Српске старине по Македонији. Белешке
3 архимандрита Антонина од године 1865.; 3.
доктора Брауна из српских земаља од године
Ст. Посаковића. У Београду. У државној штампарији
Србије. 1891. — Чувени научњак Ст.
Иа дао је српској књижевности три драгоценца.
Из првог прилога сазнајемо име матере Душана
којима се сада се није на сигурно знало, како се звала
шацова. У другом прилогу има занимљивих и
важних белешака за историју нашу. Поваковић је на-
писао из две руске књиге, у којима је путопис архиман-
дрита Антонина, оно, што је за нас знатно. Тиме је учи-
нио велику услугу сваком пријатељу српске историје, јер
до ових књига без сумње је тешко доћи. Овакови радови
су у опште од велике користи, јер има многих књига пи-
саних на страним језицима, у којима има по гдешто, што
је за нас важно, али не разуме свако језик, на којем су
писане, а што је најглавније, до тих књига је врло тешко
доћи. С тога велику услугу чини сваком пријатељу наше
књижевности онај, који саопштава оваке изводе из књига
страних књижевности, као што је учинио Поваковић, пи-
савини из путовања Антонинова и Браунова оно, што
је за нас од интереса. Књигу ову најтоплије препоручу-
јемо сваком пријатељу српске књиге.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— Милан Ф. Манојловић, помоћник окр. благаяне
Д Крушевцу, дао је у штампану књигу под насловом:
Штампана књига која на Јанковој Клеури године 1876.
У позиву на претплату вели овако: „У ову књигу узео
сам историјске догађаје, дешене (?) у биткама на Јанко-
вој Клеури и сваки понаособ сповао у стиху десеторцу
и поређао их овако: I. Закљетва у Крушевцу; II. Логоро-
вање у селу Разбојни; III. Напад наше војске на Туреку
20. јуна 1876. год. (прва битка); IV. Логороч-
иство у селу Чучамама; V. Напад наше војске 24. ју-

VI. Бој 10. јуна 1876. год.; VII. Логоровање наше војске
у селу Чучамама од 10. јула до 3. августа 1876. год.,
утрђивање, учење и еписмање; VIII. Бој 3. августа
1876. год.; и IX. Распулет војске у Крушевцу. Догађаје
између бојева написао сам у прози. Штампана књига из-
иће дванаест штампаних табака на осмини, а цена јој
је само динар. Скупљачи претплате добијају на сваких
десет књига по једну на дар.“ — Књига ће бити готова
до 20. фебруара ове године, те писец моли, да му се прет-
плата најдаље доње пошаље, како би на време могао ра-
заслати наручене комаде.

— Уредништво „Витеса“, листа за српско витештво
и привреду, што је под заштитом краља Александра I.
на Никољдан прошле године основан у Шапцу, издало је
као неки проглас, да „тим путем упојна читаоци са њим,
како би могли да се благовремено за 1892. годину прет-
плате.“ Јавља даље, да му је уређивачки одбор састављен
из чланова сталних одбора „земаљског већа свих Кола
Јахача“, а ти су чланови: командант коњичке бригаде,
пуковник Лазар Д. Лазаревић, начелник министарства при-
вреде Лазар Р. Јовановић и привредник и књижевник
Светозар Ђ. Гавриловић. Сметнувши се ума, да је изреком
одмах на почетку речено, како је лист „основан на Никољ-
дан 1891. године у Шапцу“, вели даље, да „Витес“ излази
од 1. октобра 1891. године у Београду (које је сад истина?)
и да је „од тога доба постао званичан весник свих пет
обласних Кола Јахача „Кнез Михајло“ а на име: Дриво-
савекот, дунавекот, шумадијекот, моравекот и тимочкога —
„Кола Јахача“. Видимо даље, да „излази месечно два-
а по потреби и више пута, увек најмање на целој табаци
а са обилном садржином, јер се штампа ентним словима
и у одређеним редовима.“ А сво шта све доноси: „1. Ро-
дољубиве витешке песме у јахачкоме духу (?). 2. Збирне
оригиналних и преведених података о витешким особинама
копским. 3. Приповетке из српског витешког живота с
обзиром на пажњу, коју су некадашњи српски јунаци по-
клањали својим коњцима. 4. Прето написане чланке из
свију хиполошких града. 5. Популарне чланке и расправе
о гајењу и подизању српског витештва с погледом на срп-
ску народну књижу и некадашње није.“ 6. Поуке о

гајену, обучавању и целисходној употреби коња за разпо-
рне послове, за које је човеку и у погледу витенском
потребан. 7. Извешће о раду и кретању свију Кола Јахача
и њиховог сталног одбора. 8. Стране новости са поља
коњарства и витенства и т. д.“ Ово и т. д. ушло је још
под „које ноге“, те још иде у програм уредништва „Ви-
теза“. Нама је доста и предоста и до тога и т. д.

— Великониколска омладина у Београду, удружена у
„Побратимству“, решила се, да на ново покрене свој ор-
ган. На опширнога програма, којег ће се теј лист држати,
вадимо ово као најважније: „Побратимство“ ће строго
ценити свако пресађивање из страних у литературу нашу,
критички ће проматрати сва она дела, која би могла рђаво
утицати на наш читалачки свет а кварити и долазити у
сукоб са основним појмовима, који чине основицу нашег
друштва. Из белетристике ће примати само оне радове,
који би износили по коју црту из нашег народног жи-
вота, а пуштаће осим тога сваки рад, који би био од зна-
чаја у светској литератури а написао би га који од пред-
ставника кога правца. Пратиће сувремено покрет у науци
и упознаваће своје читаоце са резултатима, до којих се
дошло у којој грани наука. Строго специјалне студије не
ће примати. — Први ће број изићи на светог Саву. За
нас овде цена му је 5 фрнката годишње.

— **Спира Кириак**, сарадник „Заставе“, јавља да је на-
умио да преведе нека дела талијанских приповедача: де
Амичиса, Фарине, Верге и приповедача Матилде Серао.
Прво ће изаћи „**Кобни доњак**“ Салватора Фарине. Изне-
ће око шест табака а цена ћу му бити 30 новчића. Прет-
плата се шаље у администрацију „Заставе“ у Нови Сад,
Скупљачи ће добити сваку десету књигу на дар.

— Књижара Владимира М. Радовића у Мостару позива
на претплату на „**Казбулбуцијаде**“, збирку шалвих радова
Васе Кретића, који је под различним псеудонимима („др.
Звир“, „Старлади“, „др. Казбулбуц“) врло много радио
по хумористичним и сатиричним нашим листовима а и
иначе познат нашем читалачком свету са родољубних сво-
јих и љубавних песама у „Јавору“, „Босанској Вили“ и
по другим листовима, где се потписује: **Љубисав**. Прва
та збирка шалвих радова „дра Казбулбуца“ изнеће на
тринаест штампаних табака а цена ће јој бити шездесет
новчића. Скупљачима се даје на дар свака десета књига.

— Почетком ове године почео је у Загребу излазити
нов часопис за световну и црквену музику или — као
што то Хрвати кажу: гласбу. Часопис се зове „**Гусле**“,
уредници су му **Векослав Клајић** и **Већеслав Новак**,
а вадаје га власник му Векослав Клајић. Први број доноси
ове чланке: 1. „Гласба и угај“; 2. „Јурај Виенер пл.
Морвенетери, (то је „хрватски“ музичар, који је готово
кроз тридесет година (1826—1855.) био душа и вођа „глав-
бенот“ покрета у Загребу и у читавој Хрватској, који је
у првој половини XIX века био оно, што је Хрватима у
другој половини Зајц.) 3. „О певању у пучкој школи с об-
зиром на дечије здравље“ (узето из дела: „Методика пе-
вања за пучке школе“, које ће за који дан изаћи из
штампе). Има даље почетак оцено на Новакову „При-
праву к науци о гласбеној хармонији“ и на истога пише
„Науку о гласбеној хармонији.“ Долазе за тим силне за-
нимљиве ствари из музичког света. — „Гусле“ ће изла-
зити свакога месеца једаред на читаву табаку и са по
табака музичкога прилога, а годишња им је цена 3 фр.

Бадава, Хрватима се мора признати, да су вредни и за-
узимајиви у сваком погледу, штета само, што их у више
прилика не прави свагда и савесност у послу. Баш кад
емо ту код „гласбе“, што они рекли, не можемо да пре-
ћутимо, како њих ни најмање не мучи савест, кад ваља
прекријумчарити коју словенску а нарочито српску понев-
ку међу хрватске. Тако емо баш пре неки дан имали у
рукама из Литолфове колекције неки „Album hrvatskih
narjeva“ (Album National Croate) на се ту на патницу још
једаред вели: 100 hrvatskih narodnih narjeva а овамо
емо листајући по том албуму и свирајући напјеве те, како
их је за гласовир удесио Славољуб Лжичар, наишли на
старе познанице, чисто српске народне и варошке песме,
које изнесе добру четвртину целога албума. Морали емо
и свирати с тога, што је неким забашуриван траг; дати
су им наше дружичи патнисе, а кад тамо а оно најна
песма, мало, а и то мало невеншто, дотерана и удешена.
Могли бисмо овде побројати сву ту нашу спрочад, коју
Хрвати тако својакāju, но биће ваља прилике, да се на
то још пратамо. Ту би нам онда морали помоћи и Чеси и
Словенци јер је и словеначки „Narje“, и чешки „Kde
domov mi?“ по Лжичару *хрватско* народна песма. Таква
је по њему и позната „Ој Словени“: у овом албуму на
седмом месту под патнисом „Ој Hrvati!“ — Толико емо
хтеди овом приликом да опазимо, а бд „Гусла“ се надамо,
да ће у том погледу хтеди бити солидне. Ми ћемо бити
тако слободни, да им рад пратимо, па ако се забуне те
пруже руку за оних што је наше, ми ћемо по претима,
макар што су „Гуслама“ на челу такви музички капита-
тети, као што је Клајић и Новак. Од њих бар емо оче-
кивати истину и правду. Што се тиче тврдње, да су
„рабе“ и Срби прихватили Кухачеву хрватску термино-
логију музичку, ту морамо изреком опазити, да је то масти
некадашњег Велико-Кикиндеког „Гудала“, које баш није
кадро било говорити у име свега Српства. Ево ми и. пр.
Кухачеву терминологију не можемо да прихватимо, шта
више нам је и сувише уселена те донекле и смешна.

— Као да ни „**Отаџбини**“ не цвета цвеће! А баш
је то лист, који је, од како излази, одиста био оно, што
вели за њ администратор му Милаш, син Владана Ђорђе-
вића: верна слика наше сувремене књижевности и цен-
тар, око кога су се вагда скупљале наше најбоље, старије
и млађе књижевне снаге. Па и она, на уласку у десету
своју годину, мора да моли српску читалачку публику, да
се тако одазове, да би се могло не само продужити њено
издавање — зар је наопако и то у питању? — већ и да
се достојно могу наградити сурадници. Ми на то немамо
шта друго да кажемо но да заједно са администратором
„Отаџбине“ апелујемо на свеколику српску интелиген-
цију, да јој се и овога пута шта обилатије одазове.

— Наш **Змај Јован** испевао је у овогодишњем ка-
лендару „Годишњаку“ песму једну, која отвара коло но-
вој врсти песама у његову до сад песничтву. Песма се
та зове „Смрт Краљевина Андријаша“, а спевана је у чи-
сто народном духу и облику српских народних песама.
Коло тих нових својих песама назвао је сам песник „**Сно-
хватци**“. Ту реч „Снохватци“ обећао је Змај, као што при-
мећаваш уредник календара, разгумачити с временом, док
изнесе више оваких песама или кад их прибере у једну
књигу. Ми само ово овако за сад бележимо, а уверени

смо, да ће сваки дар, што нам га наш Змај даде, нашој књижи бити бисер.

Београдски „Народни Дневник“ јавља да је **Чедомир Мијатовић** после „Иконије, везирове мајке“ написао опет нову приповетку из народне прошлости. Приповетки је наслов „*Од Рашке Рајко*“.

— **Марко С. Поповић**, српски учитељ у Фочи у Херцеговини, јавља да је рад да из свога ковчежића изда на свет своју књигу под насловом: Српске народне умотворине. I. *Српске народне свадбенике*. Песме је те покупио по: Пљевљу, Стоцу и Фочи, а има их близу две стотине. Чист приход намењен је у корист фонда за подизање српског књижевног друштва у Босни и Херцеговини. Књига ће изаћи десет до дванаест штампаних табака, а стајаће 60 новчића. Рок претплате траје до 15. марта ове године. Скупљачима иде свака једанаеста књига на дар. Новце ваља слати књижарици и штампарији Браће Јовановића у Панчеву.

— У 1. броју задарскога „Српскога Гласа“ у поднеску има врло повољна а, што је главно, са свим озбиљна и рекли бисмо: стручна оцена **Шантићевих** песама, што су не давно изашле у збирци. Под оцену није потписан нико, но из свега се види, да ју је написао веома вешто и опробано перо. Млади песник Шантић не може за цело пожелети пријатнијега подстрека на даљи рад. Као увод у оцену карактеристично оценила онто и неумитно наше књижевне прилике или управо неприлике и рипето озбиљне критике.

— У 1. и 2. броју „Браника“ саопштио је **Јован Храниловић** занимљиву слику из жумберачког живота под насловом „*Божић у жумберачким планинама*“. Ко је прочита, за цело ће сваки једва чекати и другу причу, коју Храниловић обриче а која ће нам изнети „чудну комбинацију поганско-кршћанских женидбених жумберачких обичаја.“

— „Наше Доба“ наставља у 1. и 2. броју из прошле године недовршену, одиста важну расправу о **Сими Милутиновићу-Сарајлији** из пера уредника дра **Стевана Павловића**.

— „Застава“ под рубриком „Књижевност“ доноси у 1. и 2. броју оцену на дело **Савиријона Гошевића: Македониен und Alt-Serbien**, које има и у српском преводу Милана Касумовића. Оцена је та одломак из реферата, који је у „Задрузи“, српском ђачком друштву у Цириху, читао неки Т-ић.

— И „Босанска Вила“ је у 1. броју свом донела оцену на **Шантићеве** песме из пера **Милана Савића**.

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК.

— У Леновцу у Србији организовао се одбор, да прикупља добровољне прилоге на да се тим прилозима онде подигне црква у спомен **Хајдук-Вељку**, који се у том месту родио, и да се место, где је била Хајдук-Вељкова кућа, обележи пирамидом од камена.

САДРЖАЈ: Песништво: У осами. Ти, Боже, не спавај! Вјерина љубав. — Поука: Енергија. — Књижевност: Стеван Миленковић Милов. Смије ли бити тенденције у лирци? Књижевне оцене. Ковчежић: Књижевни прикази. — Књижевне белешке. — Просветни гласник. — Смесице.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваке недеље на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 н. оа по год., 1 ф. 25 н. на четврт год. — За Србију и Црну Гору 12 динара на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата књижари Луке Јоцића у Нови Сад. — За Србију прима претплату књижара В. Валожкића у Београду.

Издаје књижара Луке Јоцића.

— **Јовану Ђорђевићу** завршило се крајем прошле године педесет година, од како ради на српској књижи и просвети а четрдесет година, од како је почео учитељевати. „Јавор“ у свом првом и другом броју од ове године допосл опиран животине тога заслужног ветерана књижевног.

— Ученици српске велике гимназије Новосадеке приређују о св. Сави ове године беседу с играњом у корист својим сиромашним друговима. На распореда те беседе истичемо као најзанимљивије тачке: Коло (А. Б. В. Г.) из „Балканске Царице“ кнеза црногорског Николе у музици Дијонисија Сарно-Сав-Ђорђа и приказ (првога чина појава осма) из Бачове трагедије „Цара Лазара“, који ће приказивати ученици виших разреда. Ово је сво већ деветнаеста беседа, која се у мало час речену сврху даје сваке године о светом Сави.

— Православни Срби у Мостару приређују такође о светом Сави о. г. беседу и то у корист фонду за потпомагање сиромашне православне деце у основној школи. На беседи ће се тој осим дванаест тачака које певања које декламације приказивати још и трагедија Матије Бана „Добрила и Миленко.“ „Миленка“ ће приказивати млади песник **Алекса Ристов Шантић**.

— У спомен **Л. К. Лазаревићу** приређује Бечка „Зора“ уз суделовање словенског певачког друштва и троје уметника беседу о св. Сави. Пролог за ту беседу спевао је **Вл. М. Јовановић**. На једно десет дана после беседе даваће „Зора“ свечан комере, на којем ће проф. **Коста Ф. Ковачевић** читати о животу и раду **Л. К. Лазаревића**.

СМЕСИЦЕ.

(Гроб Спаситељев у Јерусалиму), који данас у слици приказујемо читаоцима „Стражилово“, налази се у другој препрати гробне црквике, коју су опколпала сивна кандила с чираци, све од сама сребра и злата. У ту се препрату улази кроз ниска вратаца и то дузећи и ту је одмах до врата с десна Христов гроб а на њему каменита плоча разваљена. Над гробом је кубе црквике, у њему висе сивна кандила а у врху је исписан Свети Дух. Кога запита, да више дозна о Јерусалиму, може наћи у „Бранику“ од године 1889. и то у листу бројева 39—42. како је онде описао **Хади Гавра Плавнић**, који је у Јерусалиму случајно наио доско на свечану словенску литургију, у црквници гроба Христовог, а такве су словенске свечане службе божје тамо врло ретке.

(Маезини гроб). У Галацу су последњих дана открили гроб славнога козачког хетмана **Мазене**. Као што је познато, побегао је Мазена после битке код Пултаве са шведским краљем Карлом XII. у Варшаву, где је и умр'о. Лешину му одвесе у Галац, где сад случајно открише његов гроб у саборној цркви. На мраморној плочи, која је по среди расцепљена, има на грчком језику кратак животине славног веће козачкога. Скаска прича, да су **Јована Стефановића**, прозвана Мазену, затекли у поверљиву разговор са женом некога кавалира на га онда везали за бесна коња, који га однесе у земљу Козака а он га спасу и године 1687. изабегу за свога хетмана. Умр'о је године 1709., по што се сам отровао. Лорд Вајри и сликар **Хорас Верне** дигли су му споменик у својим делима.

Штампарија дра Павловића и Јоцића у Новом Саду.